

DEN PROFYLAKTISKE FRISTELSE

Idéhistorisk er vi gået fra en diagnostisk over en prognostisk til en profylaktisk fornuft, og den sidste helmer ikke før den i livets og sikkerhedens navn har lagt alt øde.

- Arno Victor Niensens foredrag på Årsmøde 2006 Ulykkesforebyggelse i Danmark, 2. febr. 2006 på Hotel Nyborg Strand.

I den gode sags tjeneste.

Foredraget om ældres faldulykker, som vi lige har hørt, fortæller mig at jeg burde have overværet alle dagens foredrag for både at blive informeret og inspireret, men jeg blev selv så grebet af forebyggelsedillen, at jeg på grund af en forbigående helbredssvækkelse ville skåne helbredet ved at holde mig i ro så længe som muligt.

Jeg kan forstå, at der vil falde mange ældre i fremtiden, men vi hørte ikke om det fald, som de ældre vel frygter allermost, nemlig dødsfaldet. Forud for det gik syndefaldet. Kunne vi dog bare have forebygget det. Bag syndefaldet stod jo kvinden. Hun er ondets rod. Det er her forebyggelsen må sætte ind. Kloning har heldigvis nu overflødiggjort kønnet formering.

Når man taler forebyggelse, går man jo efter at eliminere årsagen til ulykken, men kommer man for langt ud af årsagskæden, ender man i det absurde. Man eliminerer så det, man vil sikre.

Velmenende mennesker ude i en god sags tjeneste er farlige. Når mennesker er ude i en god sags tjeneste, kan næsten intet stoppe dem. Det er ligesom med retfærdige krige. De er skånselsløse, for man kæmper ikke bare imod noget, man kæmper for noget.

Retseksperter står frem i medierne og kræver højere straffe til folk der kører uden sikkerhedssele, selv om de jo også hylder den tommelfingerregel at højere straf jo ikke medfører færre lovovertrædelser. Hvad får alligevel en besindig og progressiv kriminolog til at kræve skærpede straffe. At han er ude i en god sags tjeneste. Folk der er ude i en god sags tjeneste kan let blive mærkeligt blinde og dumme.

Håndholdt mobiltelefoni, mens du sidder ved rattet, skal straffes med et klip i kørekortet, foreslog justitsministeren. Ikke bare vil man hæve straffen, man vil nu også straffe handlinger, om hvilke man ikke engang rigtig ved, om de er årsag til ulykker. Det er i hvert fald let at nævne hundrede andre handlinger, som gør bilkørselen meget mere risikabel og farlig, men de straffes ikke.

Hvis man arbejder for at mindske antallet af ulykker, er man på det godes side mod det onde. Kritiserer man ulykkesforebyggelsestiltagene er man derfor per se selve ondskabens talsmand. Trafikforskere bliver rasende, hvis man tager til orde mod sikkerhedsseletvangen og betvivler deres statistikker. Selekampagnerne bilder bilisterne ind, at de næsten er usårlige, hvis bare de lægger sig i selen. Men det bedste argument for at køre ordentligt er vel medtrafikanternes sårbarhed. Den gør sikkerhedssele mig blind for. Sikkerhedssele er i virkeligheden et våben rettet mod alle de andre trafikanter, som må have trukket deres kørekort i en af DSB's få fungerende billetautomater.

Hvor mange indebrænder i deres biler, fordi de sidder uhjælpeligt fastspændt i deres sikkerhedssele? Hvor mange trykker ikke ekstra hårdt på speederen i sikker forvissening om, at der sker i hvert fald ikke mig noget, for jeg har jo husket selen? Sikkerhedssele dræber formodentlig langt flere end de redder. Og hvor mange af de reddede ligger ikke bare tilbage som en grønsag, fordi de blev snydt for nådestødet?

Risiko eller fare

Min risiko for at komme til skade bliver mindre med sikkerhedssele, airbags osv. Og derved udgør jeg en voksende fare for de andre. Vi skal nemlig skelne mellem risiko og fare. Vi bruger begreberne i flæng. Men det kan betale sig at sondre. Set fra en position er noget en risiko, set fra en anden er det en fare. Jeg gør en fare til en risiko, når jeg regner på mine fordele og ulemper ved at tage risikoen. Hvis man slækker på sikkerheden, vinder man nogle fordele. Jeg foretager en hasarderet overhaling, fordi jeg har stor fordel af at nå rettidigt frem. Men for de andre bilister er jeg en fare. I de tilfælde, hvor vi regner skaderne til os selv, er der tale om risici, i de tilfælde hvor vi regner dem til andre (som ikke regner) er der tale om farer.

Det som er en risiko for Novo Nordisk eller miljøministeren, er en fare for mig. Vi har i dag at gøre med teknologier som tvinger samfundet til at tænke i farens modus mere end i risikoens, for når der er tale om globale og overraskende effekter af en bestemt teknologi, unddrager disse sig enkelte beregninger. Nogen kan have interesse i ikke at betragte problemet som farer.

Uheldene rammer ikke i flæng. Nogen sørger for at det går galt, mens andre sørger over at det gik galt. Nogen løber en risiko, fordi sandsynligheden for at vinde er tilstrækkelig stor. Vo intet vover, intet vinder. Mens andre udsættes for stor fare, uden at få noget som helst til gengæld.

Forsikringskulturen

Hvorfor passer folk ikke bedre på sig selv og hinanden? Spørgsmålet afføder de sædvanlige forklaringer. Og deriblandt hører ikke, at Folk dør i trafikken, fordi politikerne lader den offentlige transport forfalde

og derved overbefolker vejnettet. Nej, næstekærligheden lader meget tilbage at ønske, altså den lave moral er grunden. De dør fordi de er ulydige og f.eks glemmer at bruge sikkerhedsbæltet. Og nu overvejer politikerne, om man skal straffe de ulydige, altså de som endnu er i live af dem, ved at tage kørekortet fra dem.

Den anden forklaring, siger at vi ved for lidt om konsekvenserne af vores handlinger. Vi er ikke ordentligt informerede.

En tredje forklaring kunne være forsikringsvæsenet, hele forsikringskulturen. Vi tror, vi kan forsikre os mod ulykkerne. Ja, forsikringstænkningen burde måske underkastes et kritisk eftersyn. Der har allerede været talt om at man ikke skal kunne forsikre sig mod de skader, man påfører sig selv, hvis man er beruset eller kører groft uforsvarligt. Jeg mener at vide at man i Tyskland ikke er dækket af forsikringen, hvis hastigheden er over en vis størrelse.

Hvis vi endelig skal bringe moralen i spil, så er det da forsikringsvæsenet som er umoralsk, eller bidrager til umoralen. En masse kriminalitet og en masse ulykker ville sikkert ikke eksistere, hvis ikke vi slog os til tåls med at vi jo er forsikrede. At stjæle en ny bil, som med garanti er kaskoforsikret, det kan unge mennesker da ikke se noget umoralsk i. Så det gør det, og ender som kriminelle. Forsikringsvæsenet medvirker til kriminalitetens udbredelse. Og hvad med arbejdsskader? Forhindrer forsikringsvæsenet ikke en effektiv forebyggelse.

Forsikringstankens gennembrud i Europa falder sammen med sekulariseringen og afskaffelsen af forsynstanken. Ja, forsikringsvæsenet er med til at afskaffe religionen. Derfor var der megen modstand mod forsikringstanken, og det er der stadig i muslimske kulturer.

Vi har gradvist vænnet os til den tanke at forsikre os mod hændelser, som vi selv - ved uagtsomhed - kan være skyld i. Så snart man havde pålidelige tal til udregning af præmier og dækning, var der intet til hinder for at gå ud over tilfældet og også inddrage viljen, uagtsomheden og friheden i statistikkerne. Det, man så diskuterede i 1800-tallet var, om den offentlige orden kunne tåle, at andre skulle betale for den uagtsomes forseelser.

For et samfund, der i al sin retstænkning bygger på personlig ansvarlighed, var det en bemærkelsesværdig omstilling at skulle acceptere dækning af skader, der er forvoldt på grund af uagtsomhed.

Hvad har forsikringstanken gjort ved vores begreber om ansvar og risiko? Forsikringsvæsenet har helt sikkert ændret vores opfattelse af personligt ansvar. Endnu i starten af 1800-tallet var livs- og ansvarsforsikring forbudt i de fleste europæiske lande, fordi man frygtede svindel, mord og uansvarlighed.

I dag er vi så nået til det punkt, hvor alle grupper kan tegne særlige forsikringer, og hvor snart sagt alle mulige ulykkelige hændelser kan dækkes af forsikringer. Så langt fra at regne forsikring for en form for organiseret ansvarsforflygtigelse, regner man nu kun den for ansvarlig, der forsikrer sig. Særligt farlige foretagender, såsom bilkørsel, der er dokumenteret risikable, men samtidigt anses for uundværlige, bliver pålagt tvungen forsikring. Forsikring er blevet allestedsnærværende. Det betyder samtidigt, at ikke kun ordet risiko, men også ældre ord som fejl, pligt og ansvar i dag ved siden af deres traditionelle moralske betydning har fået en »objektiv« og teknisk betydning, stort set blottet for moral.

Forsikring afskaffer begrebet skæbne, fordi den forudsætter at skæbnen rammer blindt — at den ikke har en mening. For har den en mening, og det tror man på, når man tror på et forsyn, så er der en grund til at ulykkerne hænder. Det onde, der sker, var forbundet med en højere retfærdighed. Forsikringsbranchens hjælpevidenskaber, statistik og sandsynlighedsregning, var i høj grad med til at udbrede forestillingen om den *tilfældige hændelse*, hvis betydning ikke ligger i dens formål, men i dens frekvens.

Ifølge forsikringens rationalitet rammes mennesker af blinde tilfælde, som det dog er muligt kollektivt at afbøde. Forsikringen øver retfærdighed ved skadesudligning og erstatning over for den enkelte.

Forsikringsstaten

Hvad træder i skæbnens sted? Det gør politik. Velfærdsstaten er i virkeligheden en forsikringsanstalt, og det er dens eneste berettigelse. Den forsikrer os mod skader, der er forvoldt på grund af uagtsomhed, f.eks at vi ikke fik tilstrækkelig med uddannelse, valgte det forkerte studium, forsømte vores børn til fordel for karrieren. Staten forsikrer os mod nedslidning (efterløn), arbejdsløshed, sygdom.

Velfærdsstaten er vokset ud af forsikringstanken. Siden det 19. århundrede er forsikringen ikke længere begrænset til forsikringsbranchen, men er blevet til en form for samfundskontrakt. Vær lydige over for staten, så beskytter den dig og de svageste.

Derfor kan det heller ikke undre, at det er staten som går i spidsen med ulykkesforebyggelse og skadesforebyggelse. De mennesker, som bliver ramt, føler ikke noget ansvar. Det er ikke bilisterne, ikke FDM, som kræver højere straffe, flere påbud og forbud, mere offentlig trafik. Det er staten, forsikringsstaten. Ligesom forsikringsanstalterne prøver at forebygge indbrud med krav om bedre låse og

overvågningsteknologi, prøver staten at slippe billigst muligt om ved forsikringen af borgernes tryghed og sikkerhed. Og det gør den ved at forebygge ulykker, sygdom, kriminalitet etc.

Men det betyder jo at staten griber ind før ulykken indtræffer. En masse mennesker, som aldrig ville blive ramt af en ulykke eller begå kriminalitet, omfattes af statens beskyttende foranstaltninger. Unge som aldrig har overtrådt loven mandsopdækkes af SSP-konsulenter. Folk som ikke fejler en skid overdænges med informationer og scanninger og motionstilbud og opskrifter på fedtfattigt mad. Staten vil adfærdsregulere befolkningen med henblik på at den skal leve så længe som muligt.

Man kræver at de mange skal lægge deres livsførelse om for at de få kan blive reddet. Staten vinder ved at befolkningens livsførelse lægges om, men den enkelte vinder sjældent noget.

I den bedste hensigt blander staten sig i alt. Eksempelvis påbyder den sikkerhedssele, optræder som paparazzi-fotograf i trafikken. Stat, amt/region og kommuner trænger ind på vore arbejdspladser og ind i hjemmet via tv. Vi kommer til forhør uden en sigtes rettigheder hos den praktiserende læge.

Det lastefulde liv

På det seneste er man begyndt at tale meget om rygerelaterede sygdomme. En rygerelateret sygdom er ikke direkte forårsaget af rygning. Man ved faktisk kun at den som fik sygdommen også røg. Det fortaber sig i det uvisse, hvordan sygdom og rygning er forbundet med hinanden. På den måde kan en hvilken som helst sygdom kædes sammen med rygning.

Det er ganske uvidenskabeligt, men på den måde kan næsten alle sygdomme knyttes til rygenes lastefulde liv. Det sidste er ikke det mindst vigtige. I fremtiden vil vi komme til at høre meget mere om fedmerelaterede sygdomme. Og en dag vil al uønsket adfærd blive samlet under betegnelsen misbrugsrelaterede sygdomme. Arbejdsrelaterede sygdomme kan aldrig forekomme, da man gerne må arbejde. Vi må ikke nyde, men vi må godt yde.

Det er helt i tidens ånd at flytte fokus fra sygdommen til den syge. Kan vi ikke komme sygdommen til livs, kan vi komme den syge til livs. Arbejdsløsheden kan vi ikke gøre noget ved, men de arbejdsløse kan vi behandle, aktivere, motivere, genere.

Jeg har et godt råd til jer. Hold op med at arbejde. Arbejdet giver stress, nedslidning, arbejdsskader. Arbejdet kræver kompensation, trøst. I antikken var det under en fri mand værdighed at arbejde. Siden blev det at arbejde for andre anset for den værste skændsel. I dag bliver det slet ikke at arbejde, betragtet som nærmest kriminelt.

Forebyggelse contra helbredelse

Skuespilleren Christopher Reeve (Supermand) blev totalt lammet ved en ulykke i 1995. Dengang sagde han, at han ville stå på benene inden sin 50-års fødselsdag. Han er død nu, og han kom ikke til at stå igen. Det skyldtes George Bush og de religiøse ledere i USA, mente han. De ville ikke tillade den stamcelleforskning, som kunne have i helbredt hans hjerneskade.

Cykelhjelme forebygger hjerneskader. Kunne man nu i stedet reparere hjerneskader, havde Nyrup Rasmussen aldrig gjort sig uhjælpeligt til grin med en for lille cykelhjelme. En dansk stamcelleforsker i London, Steen Lindkær Jensen, har for første gang i historien kureret en patient med skrumpelever. Endda ved hjælp af voksne stamceller. Engang troede vi, at en afrevet arm umuligt kunne sys på igen. Så lærte de det i Odense af kineserne.

Man kan helbrede skader på organer og væv, altså hvis man kan. Eller man kan forebygge at disse skader overhovedet opstår. Endelig kan man fremme sundheden. Der er således tre veje at gå: helbredelse, forebyggelse og sundhedsfremme.

Engang gik man sygdomsforebyggende til værks. Da var der stadig grænser for galskaben. I dag går man sundhedsfremmende til værks, og så er der ingen grænser for sundhedssystemets indblanding i raske menneskers livsførelse. Samfundet er efterhånden omdannet til et stort venteværelse.

Sundhedsfremme er endnu mere vagt end sygdomsforebyggelse. For hvad er sundhed? Mens sygdomsforebyggelse sigter mod at fjerne de faktorer i vore omgivelser, som kan forvolde en bestemt sygdom, går de sundhedsfremmende foranstaltninger simpelthen hærgende gennem livet.

Forebyggelsesindustrien vokser og vokser og sluger flere og flere midler fra reparationsindustrien. Der bliver færre og færre penge til at gøre skaden god igen. Normalt er det patienten der opsøger lægen. I dag er det lægen og hans håndlangere, sundhedspædagogerne, som opsøger "patienten". Det hedder med et fint ord profylakse. Flere og flere ressourcer flyttes fra helbredelse til forebyggelse. Og nytten af den trafik hviler på helt ukvalificerede skøn, for når læger retter deres indsats mod raske individer i håb om at udsætte eller forhindre sygdom, er de "langt ude", langt udenfor deres videnskabelige kompetencer.

Forebyggelsesdillen fører til præventiv fjernelse af organer, som kunne komme til at fejle noget: visdomstanden, blindtarmen, æggestokkene, brysterne osv. På det seneste er man også begyndt på forebyggende krige.

Big Mother

Se bare på Sundhedsstyrelsens historie. Forebyggelse fylder mere og mere. Center for forebyggelse oprettes i 2001 og er nu en af de største afdelinger i Styrelsen. Det er også påfaldende, at der er så mange kvinder ansat i forebyggelsesindustrien.

Velfærdsstaten udvikler sig til en sikkerhedstat og en omsorgsstat. I den bedste hensigt og mening. Engang var magten terroristisk. Man udstedte forordninger og straffede de formastelige. Det går ikke længere. Dertil blander staten sig i alt for meget. Magtens tale er blevet til talens magt. Staten overtaler hellere sine undersåtter, end den truer dem med bål og brand.

Den moderne stat beskytter ikke bare sine borgere mod ydre og indre fjender og regulerer forholdet mellem dem ved lov; den griber ind i vore liv på intime og komplekse måder, som var fremmede for tidligere herskere. Staten tager ikke blot hånd om den enkeltes sundhed og velfærd, uddannelse, fødsel og død, kort sagt: vort fysiske liv fra vugge til grav. Den forsøger også at opdrage os og forme os.

Big Brother er muteret til Big Mother. Staten har simpelthen skiftet køn. Den faderlige forsørgerstat er blevet til den moderlige omsorgsstat. Den politiske myndighed er blevet til pædagogisk myndighed.

En af mine yndlingsbøger er en oversættelse af en engelsk bog med titlen *Grundtræk af Samfundsvidenskaberne* fra 1840'erne. Den er en fremstilling af "det eneste helbredelsesmiddel mod samfundets tre hovedonder: fattigdom, prostitution, cølibat". Midlet var at lukke teatre, kirker og ølhaller. Hvis man holdt sig for sig selv og helst ude i fri luft, kunne forfatteren, som foretrak at være anonym, love en et langt liv. Man mindes manden, der spurgte sin læge, om han ville blive 100 år, hvis han holdt op med at ryge, hore og drikke. "Det kan jeg ikke love", svarede lægen, "men jeg kan love, at det vil føles sådan".

Staten sender en mand ud, som påstår at han kan fortælle mig, hvad der er til mit eget bedste. Familierådgiveren kommer ud og uddanner forældrene til at tage omsorg for deres børn. Der sendes en hær af ernæringsrådgivere, sundhedsrådgivere, forbyggelseskonsulenter, ud til de sagesløse..

Regeringen vil gerne have de ældre til at købe deres eget plejehjem, så kommunerne slipper for at skulle huse de gamle. Man opretter en ældrerådgivning, som skal lokke de ældre til at sælge deres huse til fordel for en beskyttet ældrebolig, som er sikret mod faldulykker.

Ødelæggende logik

For rigtigt at fatte den profylaktiske fornufts sande natur, må vi indføre en sondring mellem tre forskellige fornuftstyper: diagnostisk, prognostisk og profylaktisk fornuft. Fornuft betegner jo blot en vilje til orden. Engang var orden noget gudegivet, som kunne iagttages og diagnosticeres. Det var dengang man ikke kendte til risici, kun til skæbne.

Siden forsøgte man at beregne, dvs. forudsige at noget ville indtræffe. I vor tid er man ikke tilfreds, medmindre man kan forhindre det uønskede i at indtræffe. Selv om de tre fornuftstyper kan betragtes som tre stationer på fornuftens lange vej, er de stadig virksomme alle tre. Men der er en verden til forskel på om man ordner med henblik på at noget skal kunne ske, eller man ordner med henblik på at noget ikke må ske. Det første er ordenstænkning *for* livet, det andet er ordenstænkning *mod* livet. Den første strategi gør verden rigere, mangfoldigere. Den anden tilintetgør.

Jeg ønsker ikke at lægge den profylaktiske fornuft for had. Bare gøre opmærksom på at det er dens natur at være ødelæggende, at eliminere mulighedsbetingelser, at fjerne eksistensgrundlaget for det uønskede. Det profylaktiske blik på verden ser risikofaktorer, der hvor andre ser mulighedsbetingelser. Hvis den profylaktiske fornuft går grassat bliver den virkelig dødbringende. Derfor er der en indbygget konflikt i at ville beskytte livet gennem profylaktiske forholdsregler. Den profylaktiske fornuft idealiserer den kriseløse tilstand. Man bekæmper ikke det som er indtruffet, men bestræber sig for at det slet ikke skal indtræffe.

Hvis man eksempelvis vil forhindre mange mennesker i at slå sig ned et bestemt sted, kan man gøre det ved enten at skabe andre tiltrækkende steder, eller man kan ødelægge stedet ved at omlægge pladsen, fjerne bænke og andre opholdsfaciliteter og fylde ud med beplantninger og udsmykningskunst.

For et par år siden hørte jeg togstewardessen forklare til en medrejsende, hvorfor man ikke kan købe cigaretter mere. Det er fordi tilstedeværelsen af cigaretter affødte en del tyverier. Problemet er så blevet løst ved at man har afskaffet salget af cigaretter, altså. ved reduktion.

Når man tænker i forebyggelse risikerer man let at blive offer for en særlig forebyggelseslogik, som fx på trafikområdet kunne tage sig sådan ud: Hvis alle biler holdt stille, ville der ikke forekomme biluheld, altså bør vi tilstræbe at få så mange biler som muligt til at holde stille eller i hvert fald sænke maxhastigheden mest muligt. Det mål er så indlysende tilstræbelsesværdigt, at det helliger næsten ethvert middel. Men en bil der ikke kører, er slet ikke en bil.

Som I kan forstå, kan forebyggelseslogikken ende med at dræbe den sag, som der forbygges for. At forebygge er jo, som ordet siger, at bygge en mur op. Hvis en bil er kørt ind i et vejtræ, tænker de velmenende trafikikkerhedseksperter, at uden det vejtræ, havde der ikke været et sammenstød mod et

vejtræ, ergo fælder vi alle vejtræer. En masse bilister, som aldrig ville have ramt et vejtræ, kører nu i stedet ind i hinanden af lutter kedsomhed.

Ja, man tør slet ikke tænke på hvad disse lange, kedelige vejstrækninger har medført af irritation, af aggression, af skænderier, af koncentrationssvigt, potenssvigt. De har gjort Danmark grimmere og kedeligere. De har gjort køreturen til noget der bare skal overstås i en vældig fart. Nu hedder det sig at der er tre gange så mange dødsulykker i Viborg Amt som i København på grund af de lange lige veje. Så er det da godt at vi nu nedlægger Viborg Amt. En masse statistisk materiale, en masse ulykkesstatistikker må blive ubrugelige p.g.a. kommunalreformen. Og uden ulykkesstatistikkerne kan vi jo ikke sætte ind med forebyggende foranstaltninger. Ergo vil kommunalreformen få en masse ulykker på samvittigheden.

Måske er summen af ulykker, som kan ramme menneskene, konstant. Vi ved jo at summen af laster er konstant. Det eneste vi kan gøre er at skubbe lidt rundt på dem. Vi kan forebygge arbejdsulykker, men det får til følge at arbejdspladserne flytter til Kina og Indien. Resultatet bliver "affolkede områder", det skæve Danmark, arbejdsløshed, skilsmisser, personlig ruin og selvmord som i antal langt overgår dødsulykkerne på arbejdspladsen. Vi flytter ulykkerne væk fra vores afgrænsede område, hvorefter de dukker op andre steder, og måske i værre udgaver. Man mindes uvægerligt det kendte sted i Lukas 11,25 om den urene ånd som vender syvfoldig tilbage.

Politikerne vil gerne forebygge ungdomskriminalitet, og til det formål har man oprettet et SSP-samarbejde, sociale myndigheder, politi og pædagoger går sammen om at holde de unge på dydens smalle sti. De unge får ikke lov at prøve grænser af, og det selv om jeg har erfaret, at kun de drenge fra min generation, som udborede deres knallertmotor, er blevet til noget.

Jeg har engang foreslået at *Rådet for større færdselssikkerhed* blev omdøbt til *Rådet for større færdselskultur*. Rådet arbejder nemlig udfra en forestilling om en trafikalt naturtilstand, hvor alle kæmper mod alle. Uden Rådet ville trafikken udvikle sig til en permanent krigstilstand, og trafikanterne ville alle som en opføre sig som rovdyr i trafikjunglen. Derfor må de lækkes til et bjerg af love, regler og bestemmelser. Som trafikant spørger jeg ikke mig selv: hvad bør jeg gøre her. Hvad er rimeligt og passende. Jeg spørger: hvilke regulativer, påbud og forbud gælder her? Hvilken straf venter der mig, hvis jeg kører efter forholdene og ikke efter forskrifterne, som bygger på tvivlsomme ulykkesstatistikker.

Min påstand var den, at man derved producerer lige præcis de mennesker, man vil bekæmpe. Hvis man tilstrækkeligt længe bliver behandlet som en potentiel psykopat, ender man med virkelig at blive en. Trafiksikkerhedsforanstaltningerne producerer en infantil befolkning af småforbrydere, lovovertrædere, øjentjenere og snydetampe. I stedet for at producere gentlemen, altså mennesker med færdselskultur.

Trafikforskerne ved godt, at de fleste dødsulykker i trafikken skyldes berusede, enlige jyske mænd i tyverne. Hvis man pillede dem ud, behøvede man ikke lægge samtlige bilister i spændetrøje. Så kunne vi køre om kap med Jakob Buksti, og det ville ikke kunne spores i trafikforskernes løgnagtige statistikker.

Ulykker er ikke accidentielle

Når man vil berette om en teknisk opfindelse, i dette tilfælde bilen, stirrer man sig ofte blind på teknikken som håndgribeligt eksisterende ting, som man kan pege på, afbilde, røre ved osv, og så overser man let, at den tekniske opfindelse også indebærer en række fænomener, som ikke er sådan lige til at tage og føle på, men følger opfindelsen som dens skygge. Vi har jo ikke bare opfundet bilen. Vi har også opfundet biluheldet.

Enhver teknologi rummer muligheden for sin egen ulykke. Da man opfandt toget, fulgte afsporingen og togulykken med; med passagerflyet fulgte flystyrtet, med skibet fulgte skibbruddet. Internettet rummer en hel række ulykker: outsourcing af arbejdspladser, børneporno, hackere, overvågning. Mobiltelefonen har muliggjort koordinering af kriminelles handlinger. Terror-bomberne i Madrid 11. marts 2004 blev styret fra en mobiltelefon.

Selve ordet ulykke dementerer sig selv. I hvert fald hvis vi taler engelsk. En ulykke, an accident, er noget tilfældigt. Det accidentielle står i modsætning til det substantielle. Ulykken bliver derved til noget helt tilfældigt, som rammer en udefra. Man forstår så ikke ulykken som hørende til selve substansen, ulykken som indbygget i selve teknologien.

Når vi overhovedet har troet at kunne komme ulykkerne til livs, er grunden bl.a. at ulykker opfattes som noget blot accidentielt, en biting, en bivirkning. Vi kommer aldrig tilfældigheden til livs, og vi skal heller ikke ønske det, for hvem kan ønske sig at leve lykkeligt til sine dages ende, når der ingen ende er på enden. Men vi kan lære en masse om de menneskeskabte tilfældigheder. I stedet for at flygte fra dem, kan vi stirre dem i øjnene.

Jeg prædiker ikke fatalisme, men realisme. Den ulykkesfri, krisefri, lydefri tilværelse benægter vore jordiske livsbetingelser. Man vil have paradiset på jord.

Pandoras æske er fyldt med ulykker. Pandora skulle være Zeus' gave til Prometheus. Zeus vil hævne sig på Prometheus, der stjal ilden fra guderne. Og Prometheus er jo den mytologiske urfader til alle

de teknikere, som siden har opfundet alle de ulykker, som gør at vi i dag lever i risikosamfundet, dvs i et samfund, hvor de menneskabte ulykker overgår de naturskabte.

Prometheus overhørte alle advarsler og giftede sig med den underskønne Pandora. Da hun så åbnede æsken fløj alverdens plager og ulykker ud. Kun håbet blev tilbage i æsken. Ifølge Nietzsche var det den egentlige hævn, for nu kunne menneskene stadig håbe. Håbet får os til at udholde alle lidelserne. Håbet holder os på pinebænken. Nietzsche hører til "Normal accident-skolen" indenfor risikoforskningen, dvs han er fatalist. Ligegyldigt hvad vi gør, bliver det bare værre og værre. Ulykkeskurven bliver aldrig knækket.

Den franske arkitekt og filosof Paul Virilio har skrevet mange bøger om ulykker og katastrofer. Han har også lavet en stor udstilling i Fondation Cartier i Paris i 2003, som var et sandt rædselskabinet af historiske ulykker spændende fra de lokale ulykker i industrialismens barndom til de globale og grænseoverskridende katastrofer, der rammer informationssamfundets tilsyneladende gennemkontrollerede tryghed. Det er Virilios drøm en dag at lave et museum for ulykker, for som han siger "Vi har kun museer, der fortæller den positive historie om teknikkens herligheder og fremskridt, men vi har endnu ikke skabt et museum, der belyser ulykkens mange fremskridt."